

Το ελληνικό «αμυντικό δόγμα» και η θεωρία του «πρώτου πλήγματος»

*Από το βιβλίο του Παναγιώτη Κονδύλη
«Θεωρία του Πολέμου», εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα, 1998.*

[...] Το δεύτερο σημείο, που επιθυμούμε να υπογραμμίσουμε, είναι η ανάγκη συγκέντρωσης των δυνάμεων. Ο γεωγραφικός κατακερματισμός του ελληνικού χώρου γεννά εύκολα τον πειρασμό αντίστοιχου κατακερματισμού των ενόπλων δυνάμεων, έτσι ώστε να επιτευχθεί η κατά το δυνατόν πληρέστερη κάλυψή του. Ο πειρασμός αυτός μπορεί να αποβεί θανάσιμος, άλλωστε και ο σκοπός είναι καθ' εαυτόν ουτοπικός. Η αριθμητική υπεροχή της τουρκικής πλευράς και το πλήθος των πιθανών στόχων της της δίνει εξ αντικειμένου ορισμένα περιθώρια επιλογής και εκτέλεσης παραπλανητικών αποβατικών και άλλων κινήσεων με σκοπό να ενταθεί ο έτσι κι αλλιώς υπαρκτός ελληνικός πειρασμός του κατακερματισμού των δυνάμεων. Αντίστοιχα μεγάλη επαγρύπνηση και διαίσθηση απαιτείται από την πλευρά της ελληνικής ηγεσίας, η οποία θα πρέπει να ξεκόψει εξ αρχής από την αντίληψη ότι είναι δυνατή η ίση προστασία των πάντων, θα πρέπει επίσης, λόγω της αριθμητικής μειονεξίας και της απόλυτης αναγκαιότητας αεροπορικής παρουσίας σε όλα τα καίρια επιχειρησιακά σημεία, να θέσει σε δευτερεύουσα και τριτεύουσα μοίρα την προάσπιση πόλεων και αμάχων πληθυσμών και να επικεντρώσει τα διαθέσιμά της όχι στην κάλυψη χώρου, **αλλά αποκλειστικά στη συντριβή του κύριου όγκου των εχθρικών ενόπλων δυνάμεων, εκεί όπου αυτές θα ρίξουν το βάρος τους και ει δυνατόν πριν προλάβουν να αναπτυχθούν πλήρως.** Προκειμένου να εκπληρωθεί ο υπέρτατος αυτός σκοπός ίσως χρειασθεί να διακινδυνεύσει ο αριθμητικά υποδεέστερος την απώλεια εδαφών ή και τη διεξαγωγή επιχειρήσεων με ανοιχτά τα πλευρά του, πράγμα που θα πρέπει ν' αναπληρώνει με ευελιξία και ταχύτητα. Όμως η τελική έκβαση θα κριθεί με βάση τα όσα θα γίνουν στο επίπεδο εκείνο που άπτεται της ίδιας της ουσίας του πολέμου. Πόλεμος σημαίνει πρωταρχικά επιδίωξη συντριβής των εχθρικών ενόπλων δυνάμεων, απ' αυτήν εξαρτώνται κι απ' αυτήν απορρέουν όλα τα άλλα. Και εάν αυτή επιτευχθεί, τότε αναπληρώνονται αργά ή γρήγορα όλα, όσα θυσιάσε κανείς θέλοντας να συγκεντρώσει τις δυνάμεις του την αποφασιστική στιγμή στο αποφασιστικό σημείο. Κατά τρίτον λόγο, η ελληνική πλευρά δεν θα μπορέσει να αντισταθμίσει τα γεωγραφικά της μειονεκτήματα έναντι της τουρκικής αν δεν καλύπτει με ικανή δύναμη πυρός το σύνολο της τουρκικής επικράτειας και όχι απλώς τα θέατρα του πολέμου και περιορισμένο βάθος του χώρου γύρω τους.

Το πρώτο πλήγμα το επιβάλλει σήμερα όχι κάποια «πολεμοχαρής» διάθεση, αλλά η λογική των σύγχρονων οπλικών συστημάτων: η λογική του μέσου αυτονομείται, όπως αναφέραμε στις εισαγωγικές μας παρατηρήσεις, και προσδιορίζει ουσιαστικά τον προσανατολισμό της πολεμικής στρατηγικής.

Δεν είναι δύσκολο να κατανοήσουμε γιατί. **Το μικρό βάθος του ελληνικού χώρου δίνει στην τουρκική πλευρά τη δυνατότητα να πλήξει ολόκληρη την επιφάνειά του με όπλα μικρότερου βεληνεκούς (ήδη η Τουρκία αποκτά αμερικανικούς πυραύλους ATACMS με βεληνεκές 120-300 χλμ.) καθώς και με αεροπλάνα που διαθέτουν μικρότερη ωφέλιμη ακτίνα δράσεως από τα ελληνικά.** Αλλά και αντίστροφα: το συγκριτικά μεγάλο βάθος του τουρκικού χώρου επιτρέπει να αποσυρθούν στο εσωτερικό του, δηλαδή πέρα από την εμβέλεια της ελληνικής δύναμης πυρός, όπλα μεγαλύτερου βεληνεκούς (η Τουρκία έφτασε να συζητεί ακόμα και με την Κίνα την αγορά πυραύλων εδάφους-εδάφους μεγάλου βεληνεκούς) καθώς και αεροπλάνα με μεγαλύτερη ωφέλιμη ακτίνα δράσεως· ως σημειωθεί ότι τα τουρκικά αεροπλάνα μπορούν, ξεκινώντας από τα μακρινότερα ως προς εμάς αεροδρόμια της Ανατολίας (Μπάτμαν, Έρζουρούμ), να ανεφοδιάζονται στον αέρα όσο ακόμα βρίσκονται μέσα στον τουρκικό εναέριο χώρο και να εκτελούν έτσι αποστολές μέσα

στην ελληνική επικράτεια σα να είχαν απογειωθεί από αεροδρόμια των μικρασιατικών παραλιών. Άρα, σε περίπτωση σύρραξης, η ελληνική πλευρά, ακόμα κι αν θα επιθυμούσε να αιφνιδιάσει τον αντίπαλο με ένα προληπτικό χτύπημα, δεν είναι διόλου βέβαιο ότι θα έβρισκε τον κορμό των αεροπορικών του δυνάμεων στα πλησιέστερα αεροδρόμια. Το κρίσιμο τούτο πρόβλημα λύνεται μόνον με πυραυλικά συστήματα κατάλληλου βεληνεκούς και με ουσιώδεις δυνατότητες ανεφοδιασμού των ελληνικών αεροπλάνων στον αέρα (π.χ. μεταξύ Κρήτης και Κύπρου).

Τα πράγματα θα ήσαν πολύ απλούστερα, εννοείται, αν η Ελλάδα και η Κύπρος δεν ήσαν κράτη με de facto μειωμένα κυριαρχικά δικαιώματα, αν δηλαδή οι αποφάσεις τους δεν εξαρτιόνταν ούτε άμεσα ούτε έμμεσα από το τι ανέχονται οι Ηνωμένες Πολιτείες και το τι θεωρεί ως casus belli η Τουρκία. **Στην περίπτωση αυτή, η κυρίαρχη κυπριακή κυβέρνηση θα καλούσε την κυρίαρχη ελληνική κυβέρνηση να εγκαταστήσει αεροπορικές δυνάμεις στο έδαφός της, οι οποίες θα μπορούσαν να πλήξουν άμεσα την καρδιά και το υπογάστρο της τουρκικής επικράτειας.**

Στο κάτω-κάτω η Ελλάδα είναι εξίσου εγγυήτρια Δύναμη του κυπριακού κράτους και επομένως έχει τουλάχιστον τα ίδια δικαιώματα με την Τουρκία να εγκαταστήσει εκεί τις Ένοπλες δυνάμεις της. Αλλά τέτοιες παλικαριές ούτε καν να τις ονειρευθεί δεν τολμά όποιος είναι υποχρεωμένος να επαιτήσει το τελευταίο ανταλλακτικό και την τελευταία βίδα.

Τέταρτο και τελευταίο, μπροστά στη γενικότερη πλεονεκτική θέση της Τουρκίας, η Ελληνική πλευρά δεν θα είχε σοβαρές πιθανότητες στρατιωτικής νίκης αν δεν έβρισκε τη δύναμη και την αποφασιστικότητα να καταφέρει το πρώτο (μαζικό) πλήγμα, αιφνιδιάζοντας τον εχθρό. **Το πρώτο πλήγμα το επιβάλλει σήμερα όχι κάποια «πολεμοχαρής» διάθεση, αλλά η λογική των σύγχρονων οπλικών συστημάτων: η λογική του μέσου αυτονομείται, όπως αναφέραμε στις εισαγωγικές μας παρατηρήσεις, και προσδιορίζει ουσιωδώς τον προσανατολισμό της πολεμικής στρατηγικής.**

Αν η ελληνική πλευρά, λέγοντας «αμυντικό δόγμα», εννοεί ότι, φοβούμενη μήπως εκτεθεί στα μάτια της διεθνούς κοινής γνώμης και των συμμάχων, προτίθεται σε οποιαδήποτε περίπτωση (γενικού) πολέμου να αφήσει την πρωτοβουλία των κινήσεων και το πλεονέκτημα του πρώτου (μαζικού) πλήγματος στον εχθρό, τότε έχει κατά πάσα πιθανότητα υπογράψει μόνη της και εκ προοιμίου την καταδίκη της. Με δεδομένη την τουρκική υπεροπλία και τη γενικότερη τουρκική γεωπολιτική υπεροχή ένα (μαζικό) πρώτο πλήγμα εξ ανατολών θα παραλύσει τεχνικά, αλλά και ψυχολογικά την ελληνική πλευρά. Σε παλαιότερους πολέμους, διεξαγόμενους στην ξηρά, μπορούσε ενδεχομένως να αφεθεί στον εχθρό η επιθετική πρωτοβουλία έως ότου εξαντλήσει τις δυνάμεις του. Όμως αυτό προϋπέθετε ότι ο αμυνόμενος κατείχε θέσεις φυσικά ή τεχνητά οχυρές που του επέτρεπαν να κρατήσει τις δικές του δυνάμεις σχετικά αλώβητες ώσπου να περάσει στην αντεπίθεση. **Σήμερα, η δύναμη και το βεληνεκές του πυρός από κάθε κατεύθυνση προς κάθε κατεύθυνση και η μετάθεση του πολεμικού κέντρου βάρους από την ξηρά στον αέρα ακυρώνει αυτήν την προϋπόθεση· δεν υπάρχουν πια κρυψώνες για τις ένοπλες δυνάμεις, και το (μαζικό) πρώτο πλήγμα αποσκοπεί ακριβώς στην εξουδετέρωση των μέσων μιας αντεπίθεσης σε ευρεία κλίμακα. Οι ίδιοι αυτοί τεχνικοί παράγοντες καθιστούν τον χρόνο αποφασιστικό μέγεθος, με άλλα λόγια προσδίδουν στην εναρκτήρια φάση του πολέμου καθοριστική σημασία.**

Ό,τι δεν κερδίζεται ή ό,τι χάνεται στη φάση αυτή είναι δυσκολότατο ν' αποκτηθεί ή να αναπληρωθεί κατόπιν. Γι' αυτό και το πρώτο πλήγμα, το οποίο εγκαινιάζει την καθοριστική εναρκτήρια φάση του πολέμου, πρέπει να είναι όσο το δυνατόν μαζικότερο και καιριότερο. Πρώτο πλήγμα, με τη στρατηγική σημασία του όρου, δεν είναι ο πρώτος τυχόν πυροβολισμός που πέφτει κατά το πρώτο «θερμό επεισόδιο» μιας πολεμικής αντιπαράθεσης· είναι μια συντονισμένη και ακαριαία ενέργεια όλων των κλάδων των ενόπλων

δυνάμεων προς εκμηδένιση των ζωτικών σημείων του εχθρικού πολεμικού δυναμικού, ιδίως όσων εμφανίζονται κρίσιμα μέσα στη δεδομένη συγκυρία. Μπορεί να καταφερθεί στο πλαίσιο της κλιμάκωσης ενός τοπικού «θερμού επεισοδίου», αλλά και πολύ νωρίτερα ακόμα, όταν δηλαδή διαπιστωθεί ότι επίκειται έτσι κι αλλιώς εχθρική επίθεση· το επιτελικό σχέδιο του πρώτου πλήγματος πρέπει λοιπόν να βρίσκεται στο συρτάρι ήδη από καιρό ειρήνης, χωρίς αυτό να σημαίνει καθόλου ότι όποιος το έχει καταστρώσει και όποιος θα το εφαρμόσει είναι αναγκαία ο επιτιθέμενος με την ιστορική και πολιτική έννοια του όρου. **Καθώς το γεωπολιτικό δυναμικό της Τουρκίας μακροπρόθεσμα ενισχύεται, ενώ της Ελλάδας μακροπρόθεσμα συρρικνώνεται, ο επιτιθέμενος με την ιστορική και την πολιτική έννοια δεν μπορεί να είναι άλλος από την Τουρκία· ανεξάρτητα από εθνικές μυθολογίες, το γεγονός τούτο δεν έχει καμμία σχέση με ηθικές ή φυλετικές ιδιότητες, αλλά οφείλεται στη διαμόρφωση του συσχετισμού των δυνάμεων, και τα πράγματα θα αντιστρέφονταν αν αντιστρεφόταν και ο συσχετισμός των δυνάμεων.** Αλλά όποιος, θέλοντας και μη, υιοθετεί αμυντική στρατηγική στο ιστορικό και στο πολιτικό επίπεδο, δεν είναι γι' αυτόν και μόνον τον λόγο υποχρεωμένος να υιοθετήσει αμυντική στρατηγική στο στρατιωτικό επίπεδο. Τα δύο επίπεδα δεν πρέπει να συγχέονται κατά κανένα τρόπο. Άλλο είναι η άμυνα ως ιστορικοπολιτικός σκοπός και άλλο η άμυνα ως στρατιωτικό μέσο, άλλο ο αμυντικός χαρακτήρας ενός πολέμου και άλλο η αμυντική διεξαγωγή ενός πολέμου. Άλλωστε από στρατιωτική άποψη η καθαρά αμυντική διεξαγωγή πολέμου στερείται νοήματος και είναι πρακτικά αδύνατη. Αν την παίρναμε στα σοβαρά, θα σήμαινε ότι ο επιτιθέμενος μπορεί να κάνει ό,τι θέλει ατιμώρητα, διατρέχοντας απλώς τον κίνδυνο να επανέλθει στην αρχική του θέση και να προετοιμασθεί για να ξαναδοκιμάσει. Καμμία άμυνα δεν είναι τελεσφόρα, αν δεν εμπεριέχει μια δραστική τιμωρία του επιτιθέμενου, όμως η τιμωρία αυτή δεν μπορεί παρά να συνίσταται σε πράξεις, οι οποίες, αν ιδωθούν μεμονωμένα, χαρακτηρίζονται από την ισχυρή παρουσία επιθετικών στοιχείων: ο αμυνόμενος πυροβολεί με τον ίδιο τρόπο και για τον ίδιον σκοπό όπως και ο επιτιθέμενος.